

Mezinárodní vědecká konference asociace Henri Capitant

Richard Bartes*

Začátek června letošního roku byl skutečným svátkem pro frankofonní právníky z celého světa, neboť ve dnech 3.–7. června 2019 proběhla (tentokrát) ve Francii mezinárodní vědecká konference tradičně pořádaná asociací Henri Capitant. Jako výchozí téma pro všechny odborné sekce bylo zvoleno „*La solidarité*“, přičemž posláním vědecké konference bylo v rámci vybraných sekcí (solidarita a rodina; solidarita a hospodářství; solidarita a náhrada škody; solidarita a daňová politika) konfrontovat solidaritu s předmětnou oblastí a zároveň byly brány v úvahu otázky nejenom právní, ale často také ekonomické, sociologické, etické či historické. Díky vysoce pestré škále na konferenci participujících zemí bylo možné diskutované otázky obohatit o cenný komparativní přístup. Osobně jsem se o této asociaci, jakož i o dané konferenci dozvěděl díky profesorce Mariole Lemonnier,¹ která je přední polskou profesorkou finančního práva orientovanou na francouzskou školu veřejných financí a současně i prezidentkou polské sekce Henri Capitant. Cílem předmětného příspěvku je představit asociaci Henri Capitant, její význam a na právě skončené mezinárodní vědecké konferenci demonstrovat, resp. čtenářům přiblížit přínos její činnosti.

Jak již bylo uvedeno, pořadatelem mezinárodní vědecké konference byla asociace Henri Capitant² nesoucí jméno svého zakladatele,³ a to již od svého založení v roce 1935. Jedná se o unikátní a dnes již tradiční asociaci sdružující frankofonní právníky (jak právní teoretiky, tak i praktiky, a to ze všech právnických profesí) z celého světa. Současně je ve Francii v současné době jedním z aktérů podílejících se na reformě francouzského *Code civil*. Dnes má asociace zcela nezastupitelnou úlohu ve více než 55 zemích světa na všech kontinentech s výjimkou Antarktidy. Tyto země, resp. frankofonní právníci z těchto zemí tvoří členský substrát asociace, přičemž každá země má v rámci této asociace svého prezidenta, viceprezidenta a generálního tajemníka.

Letošní ročník konference, stejně jako ročníky předchozí, probíhal ve dvou městech. Centrem dění konference bylo nejprve Bordeaux a posléze Paříž. První dva dny konference probíhala v Bordeaux, a to jednak na tamější právnické fakultě (*Faculté de droit et science politique, Université de Bordeaux*) a následně ve vysoce reprezentativních prostorách

* Mgr. Richard Bartes, doktorand, Katedra finančního práva a národního hospodářství, Právnická fakulta, Masarykova univerzita / Ph.D. student, Department of Financial Law and Economics, Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic / E-mail: 391896@mail.muni.cz / ORCID: 0000-0001-5176-2978

¹ Dr hab. Mariola Lemonnier, prof. UWM, vedoucí Katedry finančního práva, Právnická fakulta, Univerzita Warmińsko-Mazurski.

² Oficiální název – L'Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française.

³ Henri Capitant, 1865–1937, významný francouzský profesor občanského práva v Paříži.

Palais de la Bourse. Zde byla diskutována témata solidarita a rodina, resp. solidarita a hospodářství. Třetí den konference byl odpočinkového charakteru s volitelným programem, přičemž v odpoledních hodinách byl organizován hromadný přesun účastníků konference do hlavního města Francie. V této souvislosti je vhodné zmínit, že účastník konference má na výběr, zda se bude účastnit celého konferenčního týdne (tj. v obou městech) nebo pouze jím zvolené části konference.

V Paříži konference pokračovala čtvrtým dnem v *Première Chambre de la Cour d'Appel*, kde byla diskutována otázka solidarity v oblasti náhrady škody. Této sekci předsedal kolumbijský profesor občanského práva Juan Carlos Henao z právnické fakulty v Bogotě, který jako zkušený právní teoretik a advokát určoval následný směr diskurzu. Poté, co sám představil několik praktických příkladů solidarity v oblasti náhrady škody, hovořil mimo jiné o připravované reformě kolumbijského občanského zákoníku (*Código civil*), dle které by právní konstrukce náhrady škody v Kolumbii měla *pro futuro* znatelně více vycházet z objektivní odpovědnosti subjektů, a tím upozadit test *conditio sine qua non* (v *common law* lze spatřit obdobu v tzv. *But for Test*) k určení faktické (někdy také přirozené či faktuální) kauzality. Osobně se domnívám, že uvedené bude vděčným tématem pro všechny civilisty nejenom v Kolumbii. Na uvedené navázaly zkušenosti ze zemí jako Nizozemsko, Francie, Kanada, Vietnam či Polsko. Právě polská reprezentantka vhodně připomněla genezi francouzského občanského práva, jakož i přínosy Napoleonova *Code civil*, který se stal významným zdrojem inspirace během formování polského občanského práva.

Čtvrtý den odpoledne měla většina účastníků konference volný, avšak v sídle asociace, tj. na právnické fakultě (*Faculté de droit de Paris, l'Université Paris I Panthéon-Sorbonne*), probíhalo setkání prezidentů a generálních tajemníků jednotlivých členských zemí asociace. Rád jsem využil pozvání na toto setkání a po obligátním vzájemném veřejném představení všech osob přítomných v sále jsem sledoval debatu stran budoucího působení asociace. Pro zdůraznění globálního charakteru asociace uvádím, že konference se v příštím roce bude konat v Jižní Koreji. Současně bylo prezidenty odhlasováno, že v roce 2021 bude konference probíhat v Kolumbii, v r. 2022 v Polsku a v r. 2023 na Madagaskaru. Předmětem debaty bylo rovněž určení obsahu, resp. stanovení jednotlivých témat příštího ročníku konference. Příští rok v Koreji budou diskutována témata například jako „umělá inteligence a právo“, „závazkové právo a modifikace kontraktačního procesu“ nebo „autorské právo a 21. století“. Čtvrtý den konference (a současně první konferenční den v Paříži) byl zakončen společenským večerem (*coctail dinatoire*) ve výjimečných prostorách *Conseil Constitutionnel*, což byla jedinečná příležitost pro neformální navázání kontaktů s organizátory konference, popř. akademiky ze Sorbonny. Díky této možnosti lze do budoucna vytvořit partnerské vazby pro uskutečnění společných česko-francouzských projektů, které podporuje například české Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci tzv. „Mobility“ výzev.

Pátý, závěrečný den konference probíhala v hlavním jednacím sále *Conseil d'Etat*, kde bylo diskutováno téma „solidarita a daňové politiky“. Protože se jednalo o téma z oblasti veřejných financí, mezi všemi účastníky konference podnítilo živou diskusi. Hojně byly

diskutovány zejména různá daňová zvýhodnění a osvobození daňových subjektů, jakož i opatření jednotlivých států v boji proti daňovým únikům. V této věci lze za zajímavé označit francouzské opatření spočívající v zavedení institutu tzv. „litujícího poplatníka“. Pokud má totiž francouzský daňový poplatník v zahraničí bankovní účet, dle francouzské legislativy je jeho zákonnou povinností tento účet oznámit francouzské finanční správě. Ve skutečnosti řada francouzských poplatníků riskující značné sankce své zahraniční účty nepřiznávala, neboť francouzská finanční správa neměla efektivní způsob, jak se o těchto zahraničních bankovních účtech dozvědět. Od roku 2018 však Francie přistoupila k multilaterální dohodě o automatické výměně informací o bankovních účtech, díky které se francouzská finanční správa o dosud utajovaných zahraničních účtech již může dozvědět. Institut „litujícího poplatníka“ tak spočívá v možnosti, že francouzský daňový poplatník dosud utajovaný bankovní účet finanční správě sám přizná a vyhne se tak sankci (přesněji vyjádřeno, sankce bude za zákonem stanovených podmínek významně snížena). *De facto* se tak jedná o druh daňové amnestie, která motivuje francouzské daňové poplatníky „regularizovat“ svou daňovou situaci. Ve Francii zavedení tohoto institutu mělo dokonce takový úspěch, že finanční správa nestíhala oznámení daňových poplatníků zpracovávat a musela rozšířit počet svých zaměstnanců.

Zhruba čtyřhodinovou debatu reprezentantů vybraných zemí následně doplnil soudce německého Spolkového finančního dvora o zkušenosti ze Spolkové republiky Německo, na kterého jsem posléze sám navázal. Přítomným jsem nejprve připomněl francouzský systém sociálního zabezpečení, který je považován za *modèle bismarckien* v pravém slova smyslu, což je dáno jak úrovní ochrany oprávněných subjektů, tak i zajištěním peněžní masy pro výplatu příslušných dávek. Dále jsem uvedl několik příkladů (mandatorní výdaje a důchodový systém) stran solidarity v disciplíně veřejných financí *en bloc*, přičemž jsem svou rozpravu zakončil pojednáním o českém rozpočtovém určení daní, jakožto dalším instrumentu solidarity a daňové politiky. V této souvislosti jsem vysvětlil a poukázal na funkci tzv. sdílených a svěřených daní a rovněž jsem se zabýval určením ideálního podílu, který by měl „spravedlivě“ připadnout obcím, resp. krajům.

Později odpoledne proběhlo formální setkání všech účastníků konference v *Salle Louis Liard* na Sorbonně. Prezident asociace Denis Mazeaud zde veřejně sdělil, kde se budou konat příští čtyři ročníky konference a která témata budou diskutována na příští konferenci v Jižní Koreji. Následně spolu s viceprezidentem ocenil medailí hned několik zástupců zemí za jejich dlouhodobý přínos pro asociaci. Současně Denis Mazeaud, prezident asociace, obdržel jako poděkování za svou práci a přínosy pro asociaci globus z 19. století symbolizující celosvětový charakter asociace. Vzápětí následoval promptní přesun do *Musée des arts forains*, kde se konalo závěrečné neformální a velmi přátelské setkání všech účastníků konference.

Konstrukce, resp. pojetí konference asociace Henri Capitant, pokud jde o formální, resp. vědeckou část konference, je diametrálně odlišné od pojetí konferencí, které jsou pořádány v rámci střední a východní Evropy.

Zatímco na konferencích ve střední, resp. východní Evropě se prezentující střídají po zhruba patnácti, v lepším případě dvaceti minutách a v rámci své sekce (která mnohdy zahrnuje vysoce široké pole otázek) prezentují různá témata, přičemž vědeckým „vrcholem“ konference je vydání sborníku, u „západoevropských“ je akcent kladen právě na samotné konferenční rokování. Během sympozia jsou totiž důsledně diskutovány předem definované otázky (od kterých se diskutující zásadně moc neodchylují) a zkušenost z jednotlivých zemí, resp. komparace diskutovaných otázek v rámci různých států je následnou přidanou hodnotou konference. Přitom je vždy ponechán dostatečný prostor pro doplnění, popřípadě otázky auditoria, tj. ostatních účastníků konference. Avšak i v případě asociace Henri Capitant jsou vybrané příspěvky publikovány v každoroční značně obsáhlé knize (sborníku), kterou si lze zakoupit (jak ve francouzském, tak i v anglickém jazyce). O významnosti a prestiži publikací předmětné asociace svědčí vyjma jejich pravidelné indexace i skutečnost, že tyto jsou nabízeny předními francouzskými knihkupectvími prodávajícími právníkou literaturu, jako jsou například *Dalloz* a *LGDJ*.

Pojetí konference, které spočívá spíše v kolokviu a v následném doplnění diskutovaného tématu o konkrétní zkušenosti a opatření z několika dalších zemí, je mi osobně bližší, než pojetí konference spočívající v postupných a na sebe nijak nenavazujících (většinou) úsečných příspěvcích. První varianta přirozeně není bází pouze konferencí pořádaných asociací Henri Capitant, nýbrž jde již o tradiční fenomén „západních“ konferencí. Rovněž v případě první varianty může být vědecká konference skutečným odborným přínosem pro všechny její účastníky a nehrozí, že v rámci jedné sekce dojde k fragmentaci definovaného tématu na několik dalších podotázek (či dokonce podoborů), a to ještě prezentovaných pouze úhlem pohledu různých zemí (byť třeba stále v rámci středoevropského, resp. východoevropského regionu). V takovém případě může hrozit, že účastníci z jiných zahraničních zemí nemajíce dostatečné povědomí a znalosti o pojednávané situaci v zahraničí nemusí zcela pochopit kontext a smysl prezentované problematiky, čímž podstata vědecké konference ztrácí na svém významu.

V každém případě, asociace Henri Capitant určená pro frankofonní právníky z celého světa, a to bez ohledu na jejich odborné zaměření, resp. právníkou profesi, představuje zcela unikátní organizaci globálního významu pro rozvoj právní vědy. Stran střední a východní Evropy je například polská právní věda hodnocena jako pokročilejší než tuzemská (i kvůli odlišnému historickému vlivu a vývoji), což je pravděpodobně dáno mimo jiné i vlivem francouzské právní teorie, která má v polské právní vědě samozřejmě již své nezastupitelné místo. Není náhoda, že v rámci oboru, který jsem měl možnost na konferenci zastupovat (tj. finanční právo a finanční vědy), má v Polsku francouzská škola veřejných financí hned několik významných představitelů (například již zmíněná Mariola Lemonnier, Eugeniusz Ruśkowski či Urszula Kinga Zawadzka-Pańk). Francouzská škola veřejných financí, resp. obecně francouzská právní teorie může být přitom poměrně zajímavým zdrojem inspirace rovněž pro tuzemskou právní vědu.